

Ideea de premiu

In afară de politică, ideologie, gelozie și sărăcie, nimic nu stârnește mai mult patimile și controversile decât premiile. Oferă-i cuiva un premiu, indiferent pentru ce, și o sumedenie de oameni se vor mira, alții se vor indigna, câțiva se vor revoltă. Nu faptul că i s-a dat cuiva un premiu ne supără (nu avem nimic împotriva, individul e merituos, remarcabil și întru totul premiabil); ne

uluiește faptul că premiul nu i s-a dat altcuiva. Mai întotdeauna există altceva sau altcineva care ar fi la fel (cel puțin la fel) de îndreptățit să-l ia. Nu-l psihanalizez pe opozant. Probabil că sentimentul frustrării ne cutreieră mai apăsător nu când i se întâmplă unui semen al nostru ceva neplăcut, ci, dimpotrivă, când i se întâmplă ceva plăcut, când e remarcat, răsplătit, onorat, când e fericit. Oricine ar lua premiul, suntem la fel de posaci, de uimiți, de stupefiați și de indignați.

În artă, valoarea e mai greu de apreciat decât în sport. În sport, dacă bagi mai multe gouri decât altul, câștigi, dacă sari mai sus sau mai departe decât toți și dacă alergi mai repede decât ceilalți, iei medalia de aur. Lucrurile sunt clare și din ce în ce mai electronizate. În artă, însă, inefabilul, incalculabilul, imperceptibilul și aleatoriul fac judecata aproximativă și evanescentă. Nici vorbă de aparatură electronică, precizie milimetrică, obiectivitate absolută, criterii infailibile. Juriile se compun totuși din oameni, oamenii se compun din oxigen, hidrogen, carbon și alte substanțe, inclusiv cele estetice, etice, politice, compoziția unuia intră în combinație sau în contradicție cu compoziția altuia. Până la urmă, acela care a adunat mai mult carbon, hidrogen, acid ribonucleic și păreri favorabile ia premiul. Probabil că o moleculă de carbon sau de bunăvoință în plus sau în minus ar fi înclinat balanța în favoarea celui alt. Dar cine poate calcula aminoacizii și umorile cu atâta exactitate? Și în ce clopote de sticlă ar trebui să domicilieze juriile?

Cu cât sunt mai mulți îndreptățiți (să ia premiul), cu atât vor fi mai mulți nedreptățiți. Paradoxal. Situația este direct proporțională: cu cât există mai mulți candidați valoroși, cu atât vor exista mai mulți nedreptățiți. În general, contestăm nu premiile acordate, ci premiile neacordate. Proiectăm asupra „învinșilor” propriile noastre frustrări. La asta se adaugă starea bolnavă de suspiciune în care trăim de o jumătate de secol.

Când a luat premiu pentru spectacol Richard III de la Odeon în regia lui Mihai Măniușiu, nimeni n-a contestat premiul (în public cel puțin), iar mulți au deplâns faptul că nu a fost premiat Ghetou de la Teatrul Național din București, în regia lui Victor Ioan Frunză. Pare-se că și cei care au dat premiul lui Richard III, și cei care au revendicat premiul pentru Ghetou aveau dreptate. Ce ar fi fost de făcut? Dacă premiul s-ar fi dat invers, situația s-ar fi răsuclit și ea, iar cel deplâns ar fi fost Richard III. Când, în 1994, la Festivalul „I. L. Caragiale” a fost încununat

Pescărușul Cătălinei Buzoianu de la Teatrul Mic, nimeni n-a obiectat public, dar multe dezamăgiri a produs faptul că spectacolul Poveste de iarnă al lui Alexandru Darie de la Teatrul Bulandra nu a fost premiat. O lacrimă axiologică s-a prelins chiar în revista „Teatrul azi” de luna trecută, într-un articol al tânărului nostru colaborator Sebastian-Vlad Popa, care consideră că premiul pentru scenografie (refuzat) era prea puțin pentru spectacolul de la Bulandra. Magdalena Boiangiu, în articolul ei din numărul 1/1995 al revistei noastre, este și ea de părere că Poveste de iarnă și Dibuk (Teatrul Evreiesc, regia Cătălina Buzoianu) „ar fi meritat, poate, în egală măsură laurii unor premii”. Ce fel de premii? Evident, deși nu se spune, d-na Magdalena Boiangiu, d-l Sebastian-Vlad Popa, și toată lumea, se gândește la Premiul cel mare, la premiul de spectacol, care va să zică. În dialogul pe care-l publicăm în acest număr, actrița Roxana Guttman, care face un rol admirabil în Dibuk, suspectează, chiar, juriul care nu l-a premiat de rezerve antisemite, fiind vorba de Teatrul Evreiesc. Nedreptățirea celor două spectacole devine și mai evidentă o dată cu omiterea lor de la premiile UNITER. Dar nimeni nu reclamă deschis: de ce ați premiat-o pe Cătălina Buzoianu și nu pe Alexandru Darie?!, de ce ați premiat Satyricon și nu Dibuk?! Apare însă încă o dată lamentația: nedreptățirea lui Darie!, nedreptățirea lui Dibuk! În excelentul articol din numărul trecut al revistei, scris de Magdalena Boiangiu, lamentația capătă o ușoară tentă incriminatorie. Mai mult, în altă publicație, chiar un membru al unui juriu s-a arătat (în scris) foarte întristat de faptul că opțiunile sale sunt confirmate doar de o parte din premii. Și totuși premiile exprimă păreri întregului juriu și nu pe acelea ale fiecărui membru în parte. Cineva care crede cu tărie în ceva, în timp ce alții nu cred cu aceeași tărie în acest ceva, îi suspectează pe acești alții că ar crede cu tărie în altceva. Or, din fericire, lumea nu se compune numai din antinomii, antiteze, anti-Darie, anti-Buzoianu, antisemitism, anti-Minister sau anti-UNITER. Există, slavă Domnului, și nuanțe. Există gradații, subgradații, semitonuri. Încă e bine că nu s-a strigat: „Jos Pescărușul!”, „Jos Satyricon!”, „Jos Buzoianu!” sau „Jos Frunză!”. S-a strigat doar „Sus!”.

Nu știu dacă aceste strigăte au ajuns până unde trebuie, dar iată că cel de-al treilea lot de premii, Premiile Criticii, au reparat onoarea Poveștii de iarnă și a lui Dibuk. Astfel că, până la urmă, toți cei ce trebuiau să ia premii au luat (noroc că există mai multe concursuri și mai multe jurii!), echilibrul s-a restabilit, iar stagiunea teatrală se îndreaptă cu pași hotărâți spre o nouă rundă de premii, spre noi contestații, spre noi lamentații și spre noi echilibre.

Nici un om nu este desăvârșit, nici un juriu nu este desăvârșit, dar, iată, se pare, toate juriile, luate la un loc, tind să atingă desăvârșirea.

Ceea ce – cum ar spune un personaj la care țin, Arhlp – exprimă perfecțiunea universului nostru imperfect. ■